

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal
VII. Rákóczi-ut 20

Telefon: J. 429-97. Előfizetési ára
egész évre 20, félévre 10 P

Elrabolták a halottainkat is

Dési Géza

cikke a

Trianoni requiemről

Eltűnt Hajdu Marcel portréja a nagyfuvarosuccai templomból

Harc az aln
lenföld-Lágyi
arcképleleple
epilogusa —

Kö

Főtisztelendő
dr. Spiegel Ármin főrabbi urnak
E s z t e r g o m

— hírek

Lewandowsky Manfréd berlini főkántor

Sirota Sándor budai főkántor

Klein Éliás újpesti főkántor

stb. héber felvételek

„Homocord“ hanglemezeken hallhatók. Kérje minden hangszer és zeneműkereskedésben ezen lemezeket, ugyanott kapható a „Homocord“ új nagy katalogusa is **díjtalanul.**

MOST JELENT MEG !

MENORAH KÖNYVEK

A világirodalom zsidó remekei

1. Disraeli: David Alroy
2. Francos: A pojáca I.
3. Francos: A pojáca II.
4. Zangwill A snorrerek királya
5. Mendele Mocher Szfurim: A szanta fiske

Diszes angolvászonkötésben,
valódi arannyal, tokban **Ára P 44.—**

Előnyös havi részletfizetésre is kapható

MENORAH

könyvkiadóvállalat
Budapest, VI., Andrásy-ut 17.

Hoffmann László

כשר mészárszéke

a budai izr. hitközség rabbiságának felügyelete alatt.

I. Kende ucca 12. szám.

Raktáron tart:

Friss marha, borju, birkahusokat, baromfit és a Kóser szalámi-gyár VII Dob-utca 10. gyártmányait.

VÉNUS ÉTELZSIR

SNYDERS

győrszigeti orth, főrabbi. úr
hechscherével ellátva és

VÉNUS ÉTELOLAJ

kiváló minőségben minden fűszer-, csemege- és élelmiszer-üzletben kaphatók.

Gyártja:

OLAJMŰVEK R.-T.

KOHN ADOLF ÉS TÁRSA
GYŐR—BUDAPEST

V, Zoltán u. 16.

Telefon: Aut. 208-22, Aut. 257-68

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal
VII. Rákóczi-ut 20

Telefon: J. 429—97. Előfizetési ára
egész évre 20, félévre 10 P

Elrabolták a halottainkat is!

A Szombat Trianon-requiem akciója

Annak dacára, hogy a magyar zsidóság legszélesebb rétegeiben élénken benne él a Trianon-elleni tiltakozás gondolata, a magyar zsidóság egyetemesen még nem találta meg azt a formát, melyben számarányához és hazafias érzelmeihez méltó módon *belekapcsolódhatna a Rothermere-akcióba*. A Pesti Izr. Hitközség *emlékezetes tiltakozó memoranduma*, melyet a világ hitközségeihez intézett, számtalan körülménynél fogva *nem számíthatott olyan sikerre a külföldön, amilyen sikerre a benne rejlő gondolatnál fogva szükségünk lett volna*. A hitközségi akció azonban, — kudarc ellenére egy haszonnal mégis járt — felkeltette a gondolkozást és több eredménnyel kecsegtető ötletek kitermelésére buzdította mindazokat, akik úgy érezték, hogy a *magyar zsidóságnak a Rothermere-akcióhoz való, hivatalos formájú csatlakozása nem késhet tovább*.

A „Szombat” maga részéről, egy speciális, ősi zsidó tradíció bekapcsolásával próbálja megoldani a csatlakozás gondolatát. Ez a gondolat a *kivré ovausz* kegyeletes szokásával szorosan összefügg és úgy kimondottan *zsidó*, mint magyar *hazafias* szempontból rendkívül közléről érinti a magyar zsidóságnak azt a tekintélyes részét, mely a jelenleg *elcsatolt területekről származik* s amelynek a *kivré ovausz* utja egy évtized óta csaknem lehetetlenné vált. A megszállt területekről származó magyar zsidók *egyéni gyászába* akarjuk belekapcsolni a *nagy magyar gyász* gondolatát, a fájdalomnak és tiltakozásnak egy olyan messzehangzó formájában, mely — hitünk szerint — alkalmas arra, hogy templomainkból kiharsogva, minden magyarázat nélkül, pusztán létezése erejével megérzékeltesse külföldi hittestvéreinkkel azt az *eltép-*

hetetlen szolidaritást és egyetértést, mely a Trianon-revizio gondolatában összeforrasztja a magyar zsidóságot, az ország minden hazafias polgárával. Ebben a kérdésben lapunk szerkesztője különben a következő memorandumot juttatta el a magyar zsidóság hivatalos fórumaihoz:

Trianon emléke untalan kísért. Életünk minden mozzanata beleütközik a szörnyű és kiméletlen történelmi igazságtalanságba. Minden gondolatunk szétágazik, mint egy sokkaru hindu isten és reménykedve tapogatozik keresztül a végzetesen meghuzott határokon. Nagyvárad, Kolozsvár, Kassa, Szabadka... Ma temetője minden magyar örömnök és minden magyar bánatnak szuronnyal felszántott kelevénye.

Trianon a magyar földnek a hóhéra, a magyarok millióit tépte el hét millió testvérétől, hét millió ember lelke sir béklyóba vert szomorú magyar életekért. Élő emberekért! De hát a föld csak élő embereket hord a hátán?

Hát nem ott nyugszanak a mi halottaink is a drága, elrabolt földeken?

Másfél méterre az oláh bocskorok alatt ott porladoznak apáink, akik pedig magyar szabadságról álmodoztak. Trianon nemcsak a magyar földet, a magyar életeket, de a magyar halottakat is elrabolta.

Én nem tudom, ti hogy érzitek ezt. De én zsidó szívvel és zsidó lélekkel érzem. Én a zsidó fiu szívével érzem, mert az én a páma is ott alussza örök álmát a nagyvárad-i zsidó temetőben. Ó, a zsidó kegyelet a legfájdóbb és a legjobban a szivbemarokoló. Évezrek tradíciói égették lelkünkbe apáink tiszteletét és az apák szent emlékét. A zsidó gyász nemcsak megszagga tott ruhát jelent, de megtépett szívet is. És a sziv sebe egy életen át sem heged be és a zsidó lélek nem menekül a gyász szenvedése elől. A zsidó kegyelet is minden esztendőben elzarándokol a temetőkbe, hogy emlékezzék. De hát hol vannak a mi temetőink? Apáink sirjához csak vámhatáron át juthatunk, csak utlevéllel és vizummal mehetünk ki a temetőbe! És hányan, de hányan vagyunk, akik itt állunk sajtó szívvel és vérző lélekkel és imáinkat nem mondhatjuk el a drága sir fölött, mert nem mehetünk túl a határokon?!

A történelem vissza fogja egyszer adni a halottainkat. De mi nem várhatunk addig, amíg a történelem megrendezi a nagyszerű istenítéletet. Nekünk magunknak kell tennünk valamit, hogy

legalább a gyászunkat és a kegyeletünket szabadítsuk fel az országharácsolók járma alól.

Valamit tenni kell, valamit adni muszáj azoknak, akik még a halottaikat is elvesztették. A magyar zsidóság legfőbb szervezeteire, az országos központokra tartozik, hogy lázadó fájdalomunkat

megenyhítsék, talán úgy, hogy megteremtik a kollektív zsidó gyászt, amely legalább a lelkek számára és legalább egy napra bontsa le a sirjainktól elrekesztő trianoni határokat. A zsidó hitközségeknek egyszer egy esztendőben külön Istentiszteletet kellene tartani a megszállt földben nyugovók lelki üdvéért. És mi ott lennénk mindannyian, akik elszakadtunk halottaink sirjától és ott együtt, egyforma érzéssel és egyazon gondolattal imádkozhatnánk. És ez a templomi imádság nagy és nem muló demonstráció lenne Trianon ellen a magyar földért, amelyen apáink éltek és haltak. Mert mi élők nemcsak az élőket,

de a holtakat is visszaköveteljük és vissza is fogjuk őket szerezni!

Ebben a gondolatban a lelki élet két legerősebb és legszentebb érzése forr össze: a kegyelet és a hazafiasság. A sokat szenvedő Magyarország nem kételkedhetik a magyar zsidók hazafiasságában és nem is csak manifesztációnak gondoljuk ezt az országos requiemet, hanem olyan ájtatosságnak, amelyben hazafias érzéssé szélesül a kegyelet, a hazafiasság pedig vallásos funkcióvá erősödik.

Bármily nagy erők szunnyadnának is a trianoni keserűségben, ezerszeresre nőhetnek meg ezek az erők, ha a vallásba ágyazzuk őket, mert a vallás a csodatehetőség fokozza az emberi akarásokat.

Az országos *Trianon-requiem* ötletét közöltük *Rákosi Jenő*vel is. A nagy magyar publicista, aki magas korát meghazudtoló energiával küzd az integer Magyarország visszaszerzéséért, azonnal felismerte az ötletben rejlő irredenta gondolatot és a legmelegebb érdeklődését helyezte kilátásba vele szemben. Másoldalról, a magyar közéletnek s egyben a zsidó közéletnek is egyik legjelentősebb tényezője *Dési Géza* szól hozzá ehhez az ötlethez az alant következő cikk keretében.

DÉSI GÉZA üzenete a SZOMBAT-hoz

Tíz esztendeje nem voltam otthon Nagyváradon. Azóta esett a szülővárosom gyászba, szégyenbe és nyomorúságba, betolakodott gyülevész hadak tapossák drága földjét. Megfertőzték még a levegőjét is, bemocskolták, meggyalázták ezt a nagyszerű várost, minden szépnek, jónak, nagynak és igaznak istenáldotta, napsütötte melegágyát. Ahol ölekezett kelet és nyugat, a tegnap és a ma s állandóan csirázott és sarjadzott a holnap, ragyogott a szellem és melegített a szeretet. Igazi arisztokrácia — a „legjobbak uralma” — uralkodott és valódi demokrácia, mert nem úgy akartak egyenlőséget teremteni, hogy lenyakazzák, aki egy fejjel nagyobb

volt, hanem felemelni igyekeztek a kisebbet. Ahol az erő, a gazdagság és a tehetség nem csupán több jogot, de több kötelességet is jelentett s ahol megadták a lehetőséget mindenkinek, hogy érvényesüljön és haladjon előre is, fölfelé is s legyen kenyere, tudása, tisztelete és békessége. Sok templom és sok iskola, sok gyár és műhely s mind megfért egymás mellett, ott volt a legtöbb régi könyv és mohó olvasókra talált a legmodernebb irodalom minden terméke, a képzőművészet minden ágának, zenének és színháznak megértő szeretetteljes otthona volt. És ott susogtak a temetők fűzfái és ciprusai egymás mellett, virágokat hajtottak a sirok és nem töviseket, nem volt gyűlölködés, sem életben, sem halálban, *P á r i z s n a k* nevezték, átítatta a kultúra, az izlés és a haladás gyöngyöző bora, de magyar volt szíve, lelke, erkölcsé és jellege. A régi zsidó temetőben, — „j ó h e l y n e k” nevezi a zsidó tradíció, — pihen az én nemzetségem, hosszú századok óta, a „kövek beszélnek” s én sokszor-sokszor hallgattam, mit mondanak. A szívembe véstem és nem felejttem el, idő és távolság nem némitotta el s nem ferdítette és nem fordította, megmaradt bennem épen és egészen. Nagyon sokszor epedek a vágytól, hogy újra hallgassam a régi temető köveinek beszédét. Különösen mostanában, daru távozása, levelek hullása idején, amióta „eljöttek azok az esztendők, amelyekről azt mondod: nem szeretem ezeket”, — mint a *Prédikátor* könyve tanítja. Lelki szomjuságot érzek, hogy felkeressem azokat a porokat, amelyekből lettem s meghitt beszélgetésben sok mindent elmondjak és sok mindent kérdezzek, vigaszt, hitet és utmutatást nyerjek. Nem mehetek haza, nem kereshetem fel a temetőt, tiz esztendő óta vagyok szent szülőföldemtől száműzetésben. Nem csak azért nem mehetek, mert ellenség gyanánt kezelne az ott tobzódó garázda jövevény, hanem mert megszakadna szívem, ha azt kellene látnom, miként tapossák és gyalázzák az én érzéseim és emlékezésem kegyeletes drága pantheonját. A „Szombat” nagyon szép, igen bölcs és mélységesen emberi gondolatot pendített meg. Gyűljünk össze meghatározott napon azok, akik ott hagytak mindent a tulsó parton, akik csak lelkünk rádióján érintkezhetünk az élet és halál elragadott világgal s áldozunk kegyelettel és szerető emlékezéssel, szívünkbe markoló fájdalommal, de az együvé tartozás vigaszával és rendithetetlen hűségével. Verjünk hidat *T r i a n o n* szakadéka fölött, mindnyájunknak vannak halottai a temetőkben is, szíveinkben is, idézzük fel a multat, hozzuk ide azt, ami a mienk volt, hogy továbbra is a mienk maradjon, tüntessük el a távolságokat, hogy egymáshoz közel legyünk s ne válasszon el egymástól semmisem. Melegen köszöntöm a „Szom-

bat” nagyszerű elgondolását, remélem, hogy a kegyeletes magvetés termő talajra fog találni, sok szivből fog virágokat fakasztani. Addig is, amíg haza mehetünk, amiben hívő hittel hiszünk, virrasszuk át a fájdalmas éjszakát, gyujtsunk méceszt az emlékezésnek, a kegyeletnek és szeretetnek.

Eltűnt Hajdu Marcel portréja a nagyfuvaros- utcai templomból

Mai időszámítás szerint huszonnyolcban történt. Pont ezerkilencszáz év előtt. A hirhedt *Pontius Pilatus Tiberius* arcképét akarta kifüggeszteni a jeruzsálemi szentély falára. A zsidók óriási tömegben kivonultak Caesareába, ahol *Pilátus* székel és könyörögtek, hogy a szentélyt ne gyalázza meg. *Pilatus* hajthatatlan maradt és a zsidók öt napon körülzárták a palotát és nem mozdultak el. Hatodik napon *Pilatus* megfenyegette őket, hogy rájuk ereszti a légióit. A zsidók erre kijelentették, hogy készek mindannyian vértanuságot szenvedni, de nem türik, hogy a templomot megszenségtelenítsék egy kép kifüggesztésével. *Pontius Pilatus* látván az elszántságot és félt is, hogy kitör a forradalom, elállott tervétől. Így olvastam ezt *Josephus Flaviusban*.

Pont ezerkilencszáz év után *Hajdu Marcel* arcképét kifüggesztették a nagyfuvaros-utcai templomban. A hir ugy hangzott hogy a templom pitvarában helyezték el a képet. Már ez is városzerte nagy felháborodást okozott különösen a rombach-utcai hivek körében, mert az ő papjuk is jelen volt a leleplezésnél. Többek felszólítására kiszálltunk a helyszínre és megállapítottuk, hogy az arcképleleplezés nem a pitvarban történt, hanem a kis templomban, az ugynevezett téli templomban. Szemben a frigyszekrényvel volt a kép felállítva. A leleplezés ünnepélyes formák közt folyt le, jelenvoltak *rabbik* és *főrabbik* és senkisé sem tiltakozott az arckép kifüggesztése ellen. Megállapítjuk, hogy a zsidók sok ezer éves történetében arra még nem volt eset, hogy templomban képet függeszzenek ki. Hát ezt is lehet? És vajjon ehhez nincs szava a rabbiságnak, *Grossman Zsigmond* főrabbival az élén. — Jelámdénü Rabbénü!

A történelmi hűség kedvéért nem hallgathatjuk el, hogy már kedden a kép nem volt a helyén.

Eltűntették.

Olvasom, . . . ; nem olvasom . . . !

OLVASOM

. . . , hogy százezer Kappórét vágattak Engesztelőnap előtt. A Kappóré csak helyi szokás, így Németországban még az orthodoxoknál sem ismerik. Nagy tekintélyek ellenezték a Kappóré, melynek az ősi áldozási kultusszal semmiféle összefüggése nincsen. Egyesek pogány szokások csökevényének tekintik. Az előljáró ur úgy látja, hogy a Kappóré az ősi tradíciókhoz való törhetetlen ragaszkodásnak és a vallásos érzelemnek nagyszerű megnyilatkozása. Én azonban szomorúan konstátálom, hogy a pesti zsidóság a Kappórézásban éli ki magát. Az összes parancsokat mellőzik, ellenben a Kappóré rangsorban a Mászkir mellé kerül, ami egyébként ugyancsak szokás, nem pedig törvény; a német zsidóüldözések szomorú maradványa.

Százezer Kappóré tényleg szép szám. Azonban elsősorban le kell ütni 5 vagy 8 ezreléket a hitehagyottak kontóján; hiszen köztudomásu, hogy a hitehagyottak a Mászkirt és a Kappóré még évtizedeken át is megtartják. De most jön a bökkenő: egyik barátomnál szombaton nyulpecsenye, a másiknál pedig sertéskaraj volt az ebéd és külön-külön beszéltek, hogy tíz darab Kappóré vágattak szombat éjjel. Ez a husz Kappóré is ott ácsorgott, mint felemelő példa, az előljáró ur írása szerint. Nem kutatom, hogy hány ilyen van Pesten, mert félek, hogy számuk nyolcvanezerre rug fel.

Délben nyulpecsenye, éjjel ácsorgás a Kappóréval; aki ezt lélekemelőnek tartja, ám tartsa! Én nem.

OLVASOM

. . . . , hogy a szolnoki rabbi nagybőjtök szüneteltetni akarja az orgonát, mely szerinte sérti az ájtatosságot. De miért éppen csak azon az egy napon sérti és egész éven át nem sérti? Tudtommal Heves dr. már 1898-ban szolnoki pap volt; ő szentelte fel a templomát és orgona mellett nevelte fel az ifjúságot 30 éven át. Most a végén nem tetszik neki a menyasszony orra. Hiba, nagy hiba volt a reformerek részéről az orgonát beengedni a zsidó templomba és ahol új templomépítésről van szó valóban küzdeni kell az orgona ellen a lehetőségig. De ott, ahol orgona mellett szokta meg az istentiszteletet 2-3 nemzedék, ezt visszacsinálni — nagyon problémátikus kísérlet lenne.

Bármily szép a Gotterhalte, mint minden magyar ember utálok azt, melynek hangjai mellett végezték ki az aradi vértanukat és utálok az orgonát — bármily szép és áhítatkeltő is — mert orgona bugása közben égették meg a zsidók tizezreit az autódaféken.

Kerülöm is az orgonát mindenképen. Váradon éltem le életem javát, az ottani „sacerdos magnus” Kecskeméti Lipóttal 20 éven át 2 órát voltam naponta együtt. Ünnepe volt számomra az, ha egyszer-egyszer Kecskeméti-beszédet hallgathattam, de templomába a hires Ciontemplomba nem tettem be a lábam. Hívtak vőfélynek, hívtak násznagynak — nem vállaltam; más fontos események ugyyszólván bekényszerítettek, nem mentem be. Oda járt imádkozni, aki a szívemhez leg-

közelebb állott, — mégsem mentem be. Mai napig. Az orgona miatt. Sok váradi ember él itt Budapesten, az élén Dési Gézával. Mindannyian igazolhatják, hogy soha sem láttak a Ción templomban.

Ennyire szeretem én az orgonát! És mégis azt mondom, hogy HEVES KORNÉLnak az adott esetben nincsen igaza.

OLVASOM

... , hogy Nagykanizsán és más vidéki községeknél szintén rendeztek virasztó ájtatosságokat. Kivánom, hogy ennek következményeként, egy közeli kommunikében jelezzék a gabella jövedelem emelkedése. Mert virasztás és minimális gabellajövedelem — e kettő nem fér össze.

NEM OLVASOM

... , hogy a pesti hitközség a választási jog kiterjesztésével foglalkozott volna. Még arról is hallgat a krónika, hogy ilyen irányban előkészületi cselekmények véettek volna tervbe. Pedig az új rezsim választásánál ez volt a főprogram és csak ezen jelszóhangoztatása eredményezte a fényes győzelmet.

NEM OLVASOM

... , hogy a „virasztást” követő reggelen többen voltak a Dohány-uccai templomban, mint a múlt évben.

A múlt évben negyvenen voltak: huszonötven hivatalos és félhivatalos személyek és tizenötven kaddismondók.

NEM OLVASOM

... , hogy dr. Heves szolnoki rabbi ismert állásfoglalása után az országos rabbiegyesületből kilépett volna. Pedig az egyesület

tagjai, élükön HEVESI Simonnal Engesztelőnapkor orgona mellett celebráltak.

OLVASOM

hogy Kaszab Aladár, a Pesti Izr. Hitközség elöljáróságának nevében tisztelgett Reich Koppelnél. Nem tudom, mit akar ez jelenteni és mi a célja ennek? Lehet, hogy hatásos preludiumul szánták, annak beharangozására, hogy a két hitközséget egyesíteni akarják. Mert egyszerű udvariassági ténykedésnek mégsem tekinthető ez a látogatás. Az eféle udvariassági látogatások első feltétele a kölcsönösség és eddig még nem hallottam róla, hogy óbudai Freudiger Ábrahám tisztelgett volna Hevesi főrabbinál. Kaszab Aladár tisztelgő látogatását tehát sehogysem tudom megérteni. Még kevésbé tudom megérteni, hogy Reich Koppel áldását küldte az egész pesti zsidóságnak, beleértve a szemináriumi és orgonás zsidóságot is, hiszen az mégsem egészen elképzelhető, hogy az orthodoxok ősz főpapja akarna a neologióhoz közeledni.

Legkevésbé értem azonban azt, hogy Reich Koppel megdicsérte Kaszab Aladárt, mert rituális háztartást vezetnek nála. Ezt nem is hiszem. Én ismerem Reich Koppelt, még verbói pap korából és tudom, hogy nála nem megy dicséretszámba, ha valaki rituális konyhát tart fenn, pláne, ha az a valaki egy nagy hitközség elnöke! Távól áll tőlem, hogy Reich Koppel ténykedését kritika tárgyává tegyem, azonban e mögött az orthodox-neolog és neolog-ortodox ölelkezés mögött sejtek valamit, ami egyelőre nem eléggé átlátszó. Annyi bizonyos, hogy egy harmadik Jolly Joker van a pakliban.

Harc az almemór és az orgona körül

A kelenföld-lágymányosi templomkörzet választás előtt áll. A hosszú idő óta tartó választási előküzdelemben két párt áll szemben egymással: a jelenleg uralmon lévő körzeti elnök vezetése alatt álló *Sanditz*-párt és a *Kramer*-párt, mely három évvel ezelőtt már élén állott a templomkörzetnek s amely a mostani választásokban nagy energiával igyekszik régi pozícióját visszaszerezni.

A két párt meglehetősen éles harcot folytat egymás ellen s a kiélezett harcot leginkább annak a körülménynek lehet köszönni, hogy

a kisebbségben lévő Sanditz-párt minden eszközt jónak lát harcba vinni, hogy uralmát meghosszabbítsa és megmeneküljön a csaknem biztosra vehető bukástól.

Amint az előjelekből itélni lehet a *Kramer* Adolf köré csoportosuló párt győzelme biztosra vehető. Ez a párt, mely a kelenföld-lágymányosi templomkörzet zsidóságának 90 százalékát tudja maga mögött, olyan vezérkarral rendelkezik, melyben *Kramer* Adolfon kívül aktív és élénk részt vesznek dr. *Szilárd Bertalan* főorvos (a *Kramer*-párt vezérkari főnöke), *Schwarz Samu* vezérigazgató, *Kálmár Sándor*, *Sándor Fülöp*, *Goldberger Sándor*, *Sauer Jenő*, *Herceg Gyula*, *Füredi Miksa*, *Waldapfel János* dr. *Krusbach Márton*, *Steiner Lipót*, *Rákosi Hugó* stb., stb.

A *Kramer*-pártnak lelke maga *Kramer* Adolf, ez a tetőtől-talpig

szivember, aki önzetlen, fáradhatatlan harcosa 30 év óta a Kelenföld-Lágymányosi templomkörzetnek, melyet ugyszólván ő hívott életre. Mikor *Kramer* Adolf a Lágymányosra került, az egész Kelenföld-Lágymányosi körzetben

nem lakott több, mintegy 60-80 zsidó családnál.

Hitéletről, szervezettségről, de még rendszeres *istentiszteletről* sem lehetett szó addig, míg ez a halkszavu, csendes és szerény ember, igazi tradicionális zsidó buzgalommal kezébe nem vette a kis körzet dolgát és

Istentiszteleteket nem kezdett tartani saját lakásán.

Az Istentisztelet után, *kóser mézsárszéket*, *kántort*, *kórust*, *rabbit* s végül *templomot* adott a körzetnek *Kramer* Adolf, aki sohasem a maga érdekéért, egyéni dicsőségéért vagy elismerésért ment harcba, hanem mindig az eszme diadaláért. Most is elvi ellentétek alapján áll szemben az ellenpárttal, mégpedig olyan elvi ellentétek alapján, melyek nekünk nagyon szimpatikusak. Ugyanis

az Istentiszteleteket modernizálni akaró, orgonát követelő

Sanditz-párttal szemben, a *Kramer*-párt és vele a kelenföld-lágymányosi tradíció-hű zsidóság fölényes többsége

az almemór közepén való elhelyezéséért és az orgonának az Istentiszteletben való mellőzéséért száll sikra.

Kramer Adolf mellett, a Kramer-párt lelke és fő mozgató ereje, taktikusa és vezérkari főnöke dr. Szilárd Bertalan főorvos. Temperamentumosan és erélyesen vezeti a küzdelmet Szilárd Bertalan, aki — midőn a „Szombat” informálódás céljából felkereste — ennyit mondott, a kelenföld-lágymányosi választások esélyeiről:

— Egyet mondhatok: a Kramer-párt abban a nyugodt és biztos tudatban dolgozik, hogy győzelme kétségtelen. Ez a biztos győzelem pedig nem Kramer Adolfnak, sem nekem nem lesz köszönhető, hanem elsősorban az ellenpártnak, mely viselkedésével, harcmodorával és

általában, egész ténykedésével olyan erős egységbe kovácsolta mögénk a kelenföld-lágymányosi templomkörzet zsidóságát, hogy ezért csak hálánkra tarthat igényt. *Ismétlem: ha a választásokon pártunk fölényes győzelmet fog aratni, azt elsősorban a velünk szembenálló pártnak fogjuk köszönhetni.*

Kramer Adolfot is felkerestük, hogy hozzászólását meghallgassuk, de Kramer Adolf interju helyett, az alább következő „Nyilt levél”-ben kívánt szólni a „Szombat” hasábjain keresztül a kelenföld-lágymányosi templomkörzet választóihoz.

Nyilt levél a lágymányosi körzethez

Szeretett Hittestvérek!

Körzetünk a legközelebbi jövőben választást rendez. A választás igen sok hittestvéremet foglalkoztatja. A választási mozgalomban csekély személyemmel nagyon sokan érdemeimen felül foglalkoznak. Ha szabad így írnom: a választás középpontjában csekély személyem áll akaratom ellenére. Párt is alakult nevem jelzésével. Vajjon miért?

Azt hiszem: az alábbiakért.

Már három évtizede, hogy a lágymányosi izraelita körzetnek szerény munkástagja vagyok. Harminc évvel ezelőtt kevesen voltunk itt zsidók. Igen sokszor az istentisztelethez szükséges tiz emberrel sem rendelkezünk. Nagy nehezen rendezhettünk istentiszteletet.

Forduló pontot képezett az az idő, amikor néhai Eiser Ede hittestvérünk felépítette imponáló külsejű házát és benne gyönyörű templomot is építtetett. Ezen időtől az épületek szinte a földből nőttek ki évről-évre. A vidék lakossága szaporodott. A lakosok között a mózesválásnak száma is nőtt. A meglevő istenháza kicsinynek bizonyult. Évenként kibéreltük nagy áldozatokkal az éppen rendelkezésre álló üres helyiségeket itt is, ott is, a nagy ünnepek előtt.

Majd fordult az idő kereke. Elég erősek voltunk arra, a budai izraelita hitközség segítségével, hogy állandó imaházat béreljünk ki.

A Kende-utca 14. számú házban nagy anyagi áldozatokkal évek hosszú során volt rendes templomunk, ahol áhitatos szívvel igyekeztünk a Teremtő örök dicsőségét hirdetni. Segítői voltunk az elhagyottaknak, gyámoltói az elesetteknek. Szegények voltunk azokkal együtt, akikkel most a választási harcot vivjük az ellenpárttal szemben, de szegénysé-

günkben sem feledkeztünk meg arról, hogy nálunk szegényebbek is vannak. Nem kérkedtünk sohasem cselekedeteinkkel. Hiszen zsidók vagyunk. A zsidó sziv tiltja ezt. A háboru alatt letöröltünk minden könyvet. Nem kérdeztük, nem kerestük, hogy kiéi a könnyek. Cselekedtünk, mert kötelességünk volt.

Már a béke csendes éveiben elhatároztuk, hogy mihelyt alkalom kínálkozik arra, hogy templomot emelhetünk Istenünk dicsőítésére, megépíttetjük azt. Azonban ember tervez, Isten végez. Jött a gyilkoló háboru. Az anyagiak sebek bekötésére, özvegyek fájdalmának enyhítésére, árvák gyámolítására kellettek, csak keveset tartalékolhattunk magasztos célunk megvalósítására. De ez a kevés is elértéktelenedett az általános devalvációval.

A háboru is elmúlt. Az ügy lassan haladt előre. Bajok is értek bennünket. A lakásmizéria miatt elvesztettük kende-utcai templomunkat. A Wesselényi-utcában földszinten kellett templom céljára helyiséget bérelnünk. A szükös viszonyok között megfelelt ez is templomnak. Hiszen minden hely templom, ahol a jó Isten közelségében érezzük magunkat és ahol az Ő örök dicsőségét zengedezzük. Az őszinte szivből kelő fohász-kodás éppen úgy eljár a magasságos Trónushoz, ha fehérre meszelt falak közül is hangzik el, mint a tornyos palotából.

Kis ideig szolgált ez az említett helyiség imaházat. Isten segítségével abba a helyzetbe kerültünk, hogy megfelelőbb helyen rendezhettük be imaházunkat. Igaz, hogy nem ott akartuk, ahol most van. Ez nem rajtunk állott. Az utolsó három évben körzeti vezetőink között többen voltak olyanok, akik a gyors előrehaladás hivei voltak szemben a fontolva haladó konzervatív felfogással. A többség akarátába belenyugodtunk. Jószándékainkat a lehetőség határain belül segítettük, tiszteltük. Tiszteltük már annál is inkább, mert egyesült erővel megvalósult terveink: *a templom építés.*

Vállat-vállal összevetve a minapon elérkeztünk ahhoz az időhöz, amikor a három évvel ezelőtt megválasztott vezetőség megbizatása lejárt. Most ugy látom, nem akarjátok megválasztani az utolsó vezetőséget. Uj, illetőleg azokat az embereket akarjátok a megválasztandó vezetőségben látni, akik alkotmányos érzülettel viselték gondját körzetünknek 1925-ig.

Napról-napra erősebben és aláhuzottabban adtok e felfogástoknak kifejezést. Szivvel-lélekkal dolgoztok terveink megvalósulásáért. Körötökbe szólítottok engem is. És ez igen jól esik nekem. Boldognak érzem magam ezért. Percről-percre érzem a nagy szeretetnek forró melegét, amellyel körülvesztek engem. Ezen éltető szeretetért én csak zsidó szivemet adhatom cserébe. Én csak azzal tudom meghálálni ragaszkodásokat, hogy odaadó szolgálattal végzem Istennek tetsző munkálkodásomat körzetünkben továbbra is, mint eddig tettem. Tudom, hogy e ritkaságszámbamenő ragaszkodás nem nekem szól, hanem annak a szent eszmének, amelynek hosszu-hosszu évtizedek óta buzgó, lelkes napszámosa vagyok .

Harminc esztendő megvalódó időt töltöttem el szeméitek előtt istenfélelemben. Nem tudom, milyen időtartam áll Isten kegyelméből még rendelkezésemre. Akármilyen kicsinyke idő is az, úgy akarom eltölteni, hogy továbbra is azt tarthassátok rólam, hogy zsidó vagyok, hogy melegen érző, minden örömben, bajban, szerencsében, szenvedésben, veletek osztozó hittestvéretek vagyok.

Pártoskodás, irigység, törtetés, rágalom nem szólaltatott meg soha. Ilyesmikre soha nem reagáltam. Most sem teszem meg azt. Megyek előre azon az uton, amelyen Ti haladtok. Az az ut sima kövekkel kirakott pálya. Könnyü rajta előremenni. Az egy, örökkévaló, mindenki felett buzgón őrködő Isten felé vezet. A pálya jobb- és baloldalán istenes emberek állanak s mindenkit a szeretet gyámolító erejével kísérik. Guny, kicsinyesség arrafelé ismeretlenek. Mindenki igyekszik a gyarlóságot levetni. Hivalkodás, nagyképűség lehetetlenség ezen az utvonalon.

Vasárnap délelőtt ülést tartott a Kramer-párt, melynek lelkes hangulatából biztos győzelemre lehetett következtetni. Alkalmassint *Schwarz Samu* rendkívül népszerű ember a Kelenföldön, aki a háboru alatt és azóta is különösen a diákmenzát támogatta, nagy szeretettel, azonkívül úgy ő, mint *Sándor Fülöp* és *Bleier Andor* erős propagandát fejtenek ki egy Talmul-tóra létesítése körül is.

A Wertheimstein család Biharban

A Rotschild-Wertheimstein esküvő 20 éves fordulója

Irta Pásztor Bertalan

Éppen husz esztendeje, hogy ország-világ fokozottabban fölfigyelt a váradi *Wertheimstein* családra. Biharban már évtizedek óta különös megbecsülés övezte ezt a családot, a világhír azonban úgy kapta őket szárnyaira, hogy a család egy gyönyörű hajtását: a nemesen szép, sugárzó intelligenciájú *Wertheimstein* Rózsikát feleségül vette a londoni *Rothschild* ház fejének, lord *Rothschild*, Natanielnek másodszülött fia, lord dr. *Rothschild* Charles. A szerelmi házasság egy tátrafüredi ismeretségből szövődött, ahol a gr. *Teleki Sándorné* (Szikra)

társaságában nyaraló pompás megjelenésű és lebilincselően kedves bihari arisztokrata leányt, kinek vallási viszonyai is egyeztek a *Rotschildok* hagyományaival, egy csapásra megszerette a szintén ott tartozkodó fiatal lord s elhatározását, hogy ideálját magáévá teszi örömmel pecsételte meg a londoni család, hiszen amugy is szívesen gondoltak arra, hogy friss, idegen vér ujtsa fel a családra korlátozott összehuzódás révén már itt-ott súlyos elfajzottságot mutató *Rotschildokat*...

Most husz éve a bécsiek ősi zsidó templomában először hangzott fel a

magyar szó... Dr. Kecskeméti Lipót a váradiak híres főrabbija adta össze Rothschild Charlest Wertheimstein Rózsival. Maga a menyasszony akarta azt, hogy életének e nagyjelentőségű eseményénél családjuknak bizalmas barátja dr. Kecskeméti Lipót főrabbi asszisztáljon. A történelmi nevezetességű bécsi zsidó templom iverin át először szárnyalt a magyar szó zenéje és, hogy hallatára a menyasszony fekete szeméit könnyek ragyogtatták s a násznép kis magyar szigetét is a meghatottság fojtogatta a templomot zsufolásig megtöltő, beléptijegyves, meghívott bécsi arisztokraták ugyancsak kérdezhették, hogy mi van azon sirnivaló...

*

A nevezetes esküvő alkalmából igen érdekes adatok bukkantak föl a Wertheimstein család nemesi eredetéről.

A család szereplése I. Lipót császár uralkodásáig nyulik vissza. Irott okmányok az 1688. évből emlegetik először az ausztriai Wertheimerek nagy szolgálatait s régi pergamenek tanuskodnak arról, hogy olyan privilégiumokat nyertek a császártól, aminőket abban az időben zsidók nem kaphattak. Megkülönböztetett, előkelő pozíciójuk volt és szabad bejárásuk a császári udvarba, ahol az egyik ős mint udvari ügyvivő szerepelt. Kiváltságukat 1705-ben I. József 1712-ben pedig III. Károly megerősítette. A család ősei közül különösen Wertheimer József vált ki, aki az 1780-as években nemcsak az osztrák udvar szolgálatára fejtett ki áldásos tevékenységet, de a szomszédos duodec hercegségek is szívesen látták működését, amit bizonyít, hogy a pfalzi és a bajor választófejedelmek ügyvezetőül kérték fel őt.

Egykori okiratok szerint II. Lipót császár az 1781 november 19-én kelt donatiós levelével Wertheimer Józsefet

„kedves és hű alattvalóját hazafias érzelmeinek jutalmazásául”
Edler von Wertheimstein előnévvel a római német szent birodalom és az örökös osztrák tartományok nemeseinek sorába emelte.

A császár zsidó alattvalója igazi noblessel viselte a római szent birodalom nemességét s ezért meg további odaadó szolgálataiért változatlanul birta az uralkodó gráciáját.

A család később csak a nemesi Wertheimstein nevet tartotta meg.

Békében háboruban az osztrák állam és az udvar pénzügyei körül teljesítettek szolgálatokat s aranyhegyeket halmozhattak volna fel maguknak, ha nem lettek volna oly önzetlenek és becsületesek. A késői Wertheimstein ivadékok a Bleichröderekkel, a Rothschildokkal vetekedhetnének, ha elődjeik nem becsülték volna mindig többre az állam javát, az uralkodó kényelmét a saját érdekeiknél. Így csak szerény vagyon maradt az utódokra, de az tiszta kézzel gyűjtött becses keresmény.

Ebből a legrégebb osztrák nemesi zsidó családból származott Wertheimstein Alfréd, aki 1843-ban Bécsben született, Wertheimstein Henrik és Biedermann Lujza házasságából. Wertheimsteinék hajthatatlan vallási hűségük mellett mindvégig megtartották előkelő pozíciójukat Bécs arisz-

tokrata világában. Szalonjuk az igazi főnemesség otthona volt. A gyerekek főuri nevelést kaptak, de a rituálékat is meg kellett tanulniok és tisztelniök. Wertheimstein Charlotte-ot egy másik osztrák nemesi ág sarja báró Königs-warter Móric, a híres bécsi bankár vette nőül, Alfréd pedig a katonai pálya iránt mutatott hajlandóságot.

A kiegyezés utáni években egy daliás megjelenésű fiatal dragonyos kapitány érkezett Bécsből Nagyváradra, Rittmeister von Wertheimstein Alfréd, kit akkoriban a Váradon szolgáló dragonyos ezredhez helyeztek át.

A fess, előkelő és nagyműveltségű katonatiszt a legszívélyesebb fogadtatásra talál Várad legjobb családjai körében. Névjegyén Rittmeister Wertheimstein-ként szerepel, a németből szabatosan fordítani nem tudó nagyváradi közlemény elnevezi lo v a g W e r t h e i m s t e i n - n e k . Hiába tiltakozik a cím ellen, Biharban élte végéig lovag Wertheimsteinnek maradt meg.

A fiatal kapitány stramm katona legpontosabb, legedzettebb a szolgálatban, de komoly szemmel nézi a világot, tisztársainak, a jókedvű „vasas nimetek”-nek hangos dáridóit elkerüli. Szabad idejét kulturszomjának kielégítésével tölti ki. Főleg az agrár kérdések, állattenyésztési ügyek érdeklik s idevágó szakmunkákkal foglalkozik.

Folyt. köv.

Hirdetmény.

Ezennel közhirrre tesszük, hogy GROSZ SIMON baromfikereskedőtől (Hunyady-téri vásárcsarnok) a kóser árusítási jog megvonatott.

Figyelmeztetjük hittestvéreinket, hogy miután GROSZ SIMON elárusítóhelye ezentúl nem áll a főtisztelendő rabbiság felügyelete alatt, ennél fogva az általa forgalomba hozott baromfi Kasrusz szempontból nem megbízható.

Budapest, 1928. október 24.

A Pesti Izr. Hitközség Előljárósága

— A jégtörő parancsnokának pogrom-reminiszcenciája. A napilapok jelentése szerint a Kraszin jégtörő parancsnoka, Samojlowitsch professzor, akinek köszönhető Nobile tábornok megmentése, nagy ünnepségek között vonult be Moszkvába. Ott fogadott egy zsidó ujságíró és hangoztatta előtte zsidó önérzetét, majd a következő emléket elevenítette fel: „1905-ben volt, amikor Odesszában a cári uralom a nép elégedetlenségének levezetésére pogromot rendeztetett. Én akkor önkéntes zsidó őrséget szerveztem. Csapatom 38 tagból állott. A katonaság kivonult, de nem a huliánok ellen, hanem — a zsidók ellen. A 38 fiatal zsidóból csak 7 maradt meg, a többi 31 életét a kozákok golyója oltotta ki.”

Sirkő

mélyen leszállított árban

Lőwynél, Budán

II., Fő ucca 88 szám (saját ház)

Telefon Automata 155—81.

A SZOMBAT HIREI

Dr. EHRENFELD BERTALAN

F. hó 28-án, vasárnap reggel 8 órakor, rövid betegség után 40 éves korában elhunyt Budapesten dr. Ehrenfeld Bertalan ügyvéd, a Hazai Áruforgalmi r. t. ügyésze. Nagy zsidó ösök ivadéka volt az általánosan szeretett kedves, művelt, talpig korrekt fiatal ügyvéd, aki tragikus hirtelenséggel hagyta itt fiatal feleségét, három apró gyermekét és egész gyászbaborult rokonságát. Apai ágon egyenes leszármazottja volt a nagy pozsonyi S z o f e r Mózesnek, apai nagyapja E h r e n f e l d Saul, maga is hires rabbi, anyai nagyapja pedig a nagyhirű nagyváradi K u r l ä n d e r család sarja, K u r l ä n d e r Rafael volt. Dr. E h r e n f e l d Bertalan, a fiatal zsidó generációnak ahhoz a kis csoportjához tartozott, amely össze tudja egyeztetni a modern élet követelményeit a zsidó vallás szentséges parancsaival. Az ő számára a szombat csorbithatatlan szentség volt, az ő házában a vallási parancsok és tilalmak, az őket megillető tiszteletben állottak. Derékbetört, reményteljes élete, a munka és vallásosság jegyében folyt le és korai fájdalmas halálával olyan embert sirathatunk benne, amilyen sajnós egyre kevesebb lesz a magyar Izraelben, talpig kulturembert és talpig zsidót.

Dr. E h r e n f e l d Bertalan temetése hétfőn október hó 29-én volt a rákoskereszturi orthodox temetőben, nagy és előkelő gyászoló közönség

jelenlétében. A család tagjai közül ott voltak a gyászbaborult özvegy szül. Frank Ruth mellett, megtört szülői Ehrenfeld Mór és neje szül. Kurländer Teréz, továbbá testvérei és sógorai dr. Patai József a „Mult és Jövő” szerkesztője és felesége Ehrenfeld Edith, dr. Molnár Ernő a „Remény” szerkesztője és felesége Ehrenfeld Dóra, valamint az elhunyt nagybátyja, dr. Kenéz-Kurländer Ede. Barátai és tisztelői részéről ott láttuk többek közt: Práger Pál vezérigazgatót, óbudai Freudiger Ábrahámot, óbudai Freudiger Lipótot, dr. Munkácsi Ernőt, dr. Jacobi Bélát, dr. Jacobi Józsefet, dr. Munkácsi Bernátot, dr. Friedmann Dénes főrabbit, dr. Schwarz Benjámint rabbit és Weinreb Fülöpöt, az Ügyvédi Kamara képviselőjében dr. Popper Tódor és dr. Rejtő Alfréd, a Hazai Áruforg. r. t. igazgatója Rapoch vezérigazgató és Walder igazgató vezetésével jelent meg; ott voltak még: dr. Bisseliches Mózes, dr. Kahan Niszon, valamint az elhunyt kollegái a hadbiróságtól, a devizaközponttól stb. stb.

A gyászszertartáson S u s s m a n n orth. főrabbi tartott gyászbeszédet.

— Jubilál az angol-zsidó külügyi társaság (Joint). E napokban lesz 50 éve, hogy az angol zsidó Joint Foreign Committee (egyesült külügyi társaság) megalakult. Céljával tüzte ki annak idején, hogy a zsidó lakosság polgári jogaiért harcoljon. A társaság főembere Lucien Wolf, aki Genfben a magyar numerus-causus ügyét napirenden tartotta. Az ő intervencióira vezetendő vissza, hogy a numerus-clausus más formába lett öntve.

A berlini reformkongresszus budapesti epilógusa. Az Omike legutóbbi összejövetele váratlanul vitaestéllyé szélesedett, melyen a berlini reformmozgalomhoz szóltak hozzá többen a megjelentek közül és így dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos is, aki személyesen utazott ki annakidején a berlini kongresszusra. Fájdalom a két budapesti felekezeti lap, mely az Omike estélyéről tudósítást közöl, olyan ellentétes formában hozza Friedmann beszédét, hogy abból tiszta képet nem tudunk nyerni az elmondottakról. Megállapíthatjuk azonban a tudósítások alapján azt, hogy Friedmann Ignác, — akinek jó zsidó érzelmei kétségtelenek — van olyan gerinces és bátor ember, aki mondanivalóját semmiféle divatos szólam kedvéért nem rejti véka alá. Meg vagyunk győződve arról, hogy a két felekezeti lap tendenciózus és pártszempontról kivonatolt tudósítása távolról sem közli hiven és kimerítően Friedmann Ignác kijelentéseit és egyáltalán nem tudjuk elhinni, hogy olyan komoly és jó zsidó érzelmű ember mint Friedmann Ignác a magyar zsidóság zöme előtt teljesen idegen reform-mozgalomnak kívánt volna beszédével szolgálatot tenni és annak propagandát csinálni.

Kohner Adolf báró és a Pesti Lloyd-társulat. A Pesti Lloyd-társulat megtisztelte Kohner Adolf bárót és önmagát, azzal, hogy megfestette Kohner Adolf báró portróját, melyet rendkívül fényes és ünnepélyes keretek között lepleztek le a múlt szerdán a Lloyd társulat disztermében. Nem vagyunk barátai az ilyen kép-leplezéssel egybekötött műkedvelő disz-ünnepélyeknek, melyek annyira divatosak manapság és erről a képleplezésről sem emlékeztünk volna meg,

ha véletlenül nem egy olyan férfit tiszteltek volna meg vele, akinek ünneplése a felekezeti élet keretein túl is messzehangzó rezonanciát kelt. Kohner Adolf báró azok közé a kevesek közé tartozik, akit valóban lehet és kell ünnepelni és az ő portréleplezése végre egy olyan aktus, aminek értelme is van. Sajnáljuk, hogy helyszüke miatt nem írhatjuk itt le Székely Ferencnek az ünnepélyen tartott nagyszabású és pompás beszédét, melynek első mondatai mindennél jobban jellemezték Kohner Adolf báró nobilis egyéniségét. Székely Ferenc ugyanis így kezdte beszédét: „A legnagyobb zavarban vagyok, mert nem szabad dicsérnem Kohner Adolf bárót...” Ez a mondat van olyan sikerült portréja Kohner Adolf bárónak, mint az a másik ugyancsak remek és sikerült portré — Fényes Adolf mesterműve — mely mult szerda óta a Lloyd-terem falát disziti.

Winterberg Gyula sirkőleplezése. Vasárnap délelőtt leplezik le nagy és előkelő gyászoló közönség jelenlétében a pesti Chevra Kadisa néhai nagy elnökének sirkövét a kerepesi-úti temetőben. A sirkő leplezési ünnepélyen többek között Fischer Gyula főrabbi, Adler Gyula, a Chevra ősz elnöke és dr. Endrei S. Henrik tartottak nagyhatású beszédeket, melyekben gyakran könnyekig megindulva áldoztak a nagy emberbarát feledhetetlen emlékének.

**Ujságok,
Könyvek,
Hirdetések,
'Jupiter' nyomdában**
Horn Ede-u. 6 Tel. 107-12

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Általános Hitelbank cégvezető titkára: Fischer Péter igen szép megbízást kapott, amennyiben november 1-étől kezdve a Musica Rt. vezérigazgatója lett. A Hitelbank fiatal generációjának egyik igen sokoldalú és képzett tagja Fischer Pál, aki új állásában is bizonyosan szép sikereket fog elérni.

Az Osztálysorsjáték árát, úgy halljuk, fölemelik. Az eddigi 100 pengő helyett 160 pengő lesz egy egész sorsjegy ára. Ennek ellenében természetesen a nyeremények összeállítása is kedvezően változik meg.

A Tébe teljes ülése a napokban Hegedüs Lóránt d.r-t nagy lelkesedéssel ismét a TÉBE elnökévé választotta.

UNION NASIC. A folyó hó 20.-án Genfben megtartott közgyűlés az 1927/28. üzletévre nyolc svájci frank osztalékot állapított meg. Elhatározott egyben a korábban már nyert felhatalmazáshoz képest új részvények kiadása oly értelemben, hogy minden tíz régi részvény egy új részvényre való átvételi jogot biztosít 140 svájci frank árfolyam mellett. Az osztalékot a 3%-os szelvényadó levonásával folyó évi november 1-étől kezdve fizeti ki a Hazai Bank Rt. Budapesten és a Banque de Paris et des Pays-Bas fiókja Genfben. Ugyanezen intézeteknél gyakorolható az elővételi jog is folyó évi november 5-étől november 12-éig. A közgyűlés a régi igazgatóságot, ez utóbbi viszont a régi elnökséget újból egyhangulag megválasztotta.

A Goldberger Gyár transzaksiója sivar közgazdasági életünk egyik je-

lentős momentuma. Budai Goldberger Leó nagy egyéni sikerként könyvelheti el a nagy szabású transzaksiót, melynek tervbe vett sikerrel keresztülvitt lebonyolítása az ő nagy kvalitásának igazolása.

Aczél György, restaurator
Antik képek és műtárgyak restaurálását vállalja

Margit-körut 5/a. II. 6.

A Hazai Áruhitelintézet R. T. igazgatósága és tisztikara mély megilletődéssel jelenti, hogy igazgatóságának tagja és jogtanácsosa

dr. Ehrenfeld Bertalan

ügyvéd

váratlanul elhunyt.

A megboldogult nagy érdemeket szerzett intézetünk alapítása és fejlődése körül; kiváló munkásságának és szeretetreméltó egyéniségének emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

Szerkesztésért és kiadásért
Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE felel
Kiadóhivatal: LÁNYI EMIL
Budapest, Rákóczi ut 20

Jupiter könyvnyomda [Klein Samu]
Budapest, Horn Ede ucca 6

Zsoldos Magántanfolyam

VII. Dohány ucca 84. szám.

Telefon: József 424—47.
Előkészít polgári és középiskolai
magánvizsgákra,

Középiskolai kivonatok, jegyzetek, segéd-
könyvek megrendelhetők.

ÉRETTSÉGIRE

LEGRÉGIBB ZSIDÓ KÖNYVKERESKEDÉS

ajánlja zsidó főünnepekre dús
választékú raktárát.

Talesz,

sziderli,

máchserli,

Mirjám

aranyhimzés
művészi kivitelben.

A címre ügyeljen!

NEUMAN BUDAPEST
KIRÁLY UCCA 8.

ÚJ HÉBER Könyvkereskedés

Szántó Zsigmond

könyv- és papirkereskedése
VII. Sip-utca 12. (a hitközség székházában) megnyilt.

Ajánlja legolcsóbb napi áron az összes ünnepi és alkalmi szertartási cikkeket, úgymint

Taleszim, Tefillin. Machszorim, Szidurim stb.

KOVÁCS LAJOS

SZABÓ

BUDAPEST

VI, Nagymező-utca 22. szám.
(Rádus-Renaissance épület.)

Telefon: Aut. 144-10

Ezelőtt, V. Deák tér 1. szám.

KRÁMER ADOLF

FESTŐ ÉS MÁZOLÓ IRODÁJA ÉS MŰHELYE

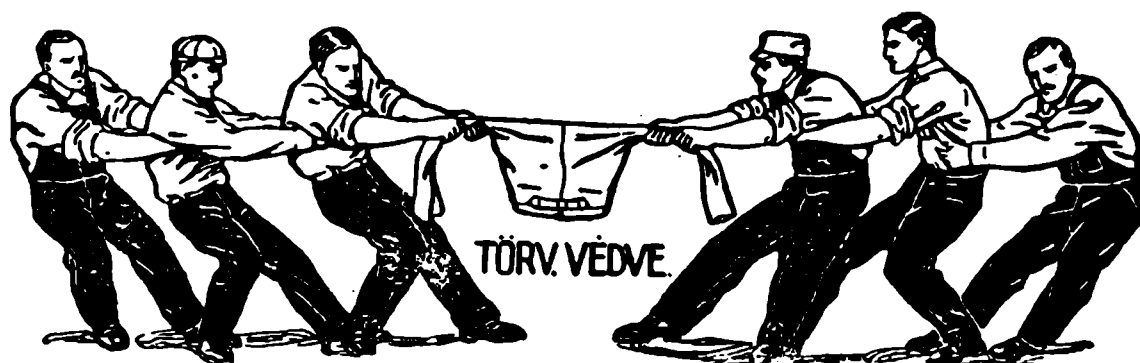
BUDAPEST, I, LÁGYMÁNYOSI UCCA 4.

TELEFON: JÓZSEF 362-57.

Mindennemü festő és mázoló munka, valamint
házaknak külső és belső tatarozása jutányos áron

Értekezni lehet szombat és ünnepnapok kivételével.

Elszakithatatlan
GUTTMANN RUHÁK
világhirűek !

Rákóczi-ut 16.

A pesti izraelita hitközség
rabbinátusának felügyelete
alatt álló

כשר **KÓSER** כשר

SZALÁMI ÉS FÜSTÖLTHUSÁRUGYÁR R. T.

VII. Dob-utca 10. sz.

Telefon : József 426—99.

Lakodalmakra, avatásokra és ünne-
pélyekre különleges felvágottak —
Vidékre naponta csomagszállítás.
Helybeli rendeléseket házhoz
szállítjuk.